

Lausunto

10.01.2025

Asia: VN/34275/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta oikeusavun palkkioperusteista annetun valtioneuvoston asetuksen 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriölle

Lausuntona esitetystä palkkioasetuksen tuntihinnan muuttamisesta 110 eurosta 120 euroon yhdyn lukuisten kollegoideni ja muiden lausuman asiassa antaneiden kirjoittamaan siitä, että esitetty muutos ei ole yksinkertaisesti kohtuullinen taikka riittävä.

Lisäksi selkeänä ongelmana on nähtävissä esitetyn 120 euron tuntihinnan ristiriitaisuus KKO 2024:71 ratkaisun kanssa. Muutos ei siten johtaisi oikeustilan selkeytymiseen millään tavalla.

Vain riittävällä ja asianmukaisella palkkiotasolla voidaan turvata oikeusavun saatavuus ja avustajien ammattitaidon riittävä laatu. Kyse on oikeusvaltion ja yksittäisten ihmisten oikeusturvan kannalta merkittävästä asiasta. Yksityiset oikeusavustajat hoitavat erityisesti rikosjutuista valtaosan tuomioistuimissa käsiteltävistä asioista. Ei ole alkuunkaan riittävää ajatella, että muodolliset kelpoisuusvaatimukset täyttävä juristi olisi oikea mittapuu arvioitaessa sitä, saadaanko nyt ja tulevaisuudessa avustaja hoitamaan tehtäviä nykyisellä tai ehdotetulla 120 euron tuntipalkkiolla. Oikeusapupalkkio on jäänyt niin pahasti kustannuskehityksestä jälkeen, että tilannetta ei voi korjata tällaisella ehdotetun kaltaisella muodollisella korotuksella. Tämä ehdotettu muutos ei siten mitenkään edistäisi Orpon hallituksen tavoitetta oikeusavun saatavuuden parantamisesta. Päinvastoin vaarana on, että palveluiden saatavuus heikkenee entisestään, kuten monissa kommenttipuheenvuoroissa on tullut ilmi.

Tällä hetkellä palkkiotason alhaisuus on merkittävä ongelma erityisesti vakavissa rikosasioissa, joihin liittyy isoja intressejä niin uhrien kuin epäiltyjenkin osalta. Monesti näissä jutuissa on kyse

kauaskantoisista, jopa ihmisten loppuelämään vaikuttavista asioista. Myös jutuissa, jotka vaativat tavanomaista suurempaa perehtyneisyyttä tai erikoistumista eli rutiinijuttuja vaikeammissa asioissa tullaan tilanteeseen, jossa työn tekeminen alhaisilla tuntipalkkioilla ei ole mielekästä suhteessa asianajotyön vaativuuteen ja vastuuseen. Juttujen haasteet voivat asian lisäksi liittyä haastaviin asiakaskohtaamisiin, jota työssämme on. Rikosasioissa nämä tilanteet esiintyvät usein rikoksesta epäillyn puolustajan roolissa. Esimerkiksi ihmisoikeussopimuksen ja EU:n peruskirjan perusteella jokaisella tulisi olla oikeus puolustukseen eikä tällä oikeudella tarkoiteta vain muodollista oikeutta. Suomessa on huolehdittava siitä, että ihmisten oikeusturva on tosiasiallisesti turvattu ja että epäilty voi puolustajansa välityksin puolustautua asiallisesti equality of arms -periaatteen mukaisesti.

Ainoa kestävä tapa korjata tilanne olisi asetuksen palkkiotason riittävä korotus ja sen sitominen indeksiin. Tällainen vähimmäistaso voisi olla KKO:n ratkaisussakin esiintynyt 155 euroa, mikä määrä olisi edelleen maltillinen verrattuna markkinahintaiseen asianajopalvelusta perittävään hintaan sekä edullisempi kuin verovaroin kustannetun oikeusaputoimiston tuottaman palvelun hinta. Palkkiotason sitominen indeksiin olisi myös välttämätöntä ottaen huomioon nytkin kulunut 11 vuoden aika, jona asetukseen ei ole tehty muutoksia.

Valtion talouden kannalta puhutaan edelleen erittäin pienestä kuluerästä, vaikka tuntihinta nostettaisiin esimerkiksi perustellumpaan 155 euroon ja sidottaisiin indeksiin. Todellisuudessa työnsä osaavilla avustajilla tehostetaan prosesseja ja näin säästetään valtion varoja. Tämä toteutuu esimerkiksi syyteneuvottelu- ja erilaisten sovintoratkaisujen kautta tai yksinkertaisesti sillä, että jutuissa saavutetaan riittävän hyvä ja osapuolia tyydyttävä ratkaisu heti ensimmäisessä oikeusasteessa. Ennen muuta osaavilla avustajilla turvataan ihmisten oikeuksia ja tästä tulisi oikeusvaltiossa kyetä pitämään kiinni.

Mikael Niemi

asianajaja

Niemi Mikael
Asianajotoimisto AEPN